

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII DE HUNGAROLOGIE”
CATEDRA DE ETNOGRAFIE ȘI ANTROPOLOGIE MAGHIARĂ

Modernizarea nunții în Fizeșu-Gherlii

Îndrumător științific:

prof. univ. dr. Pozsony Ferencz

Doctorand:

Székely Melinda

Cluj-Napoca

2018

Cuprins

1. Locul cercetării – Fizeșu Gherlii.....	10
2. Culegerea datelor.....	14
3. Obiective.....	16
4. Direcțiile științifice ale cercetării.....	17
4.1. Cercetarea obiceiurilor în Câmpia Transilvaniei.....	17
4.2. Rezultatele cercetărilor efectuate până în prezent.....	20
4.2.2. Obiceiurile familiale.....	26
4.2.3. Simbolica riturilor.....	29
4.3. Terminologia riturilor de trecere.....	31
4.3.1. Problematika noțiunilor.....	32
4.3.2. Liminalitatea ca și problemă fundamentală.....	34
4.3.3. Liminalitate, cumunitate, structură – critica lui Victor Turner.....	37
4.3.4. Fazele trecerii – Edmund Leach.....	39
4.3.5. Rolul dorinței în riturile de trecere – Balázs Lajos.....	40
4.3.6. Soluții (?).....	43
4.4. Tradiție și schimbare.....	46
5. Metodele cercetării.....	52
6. Cercetarea schimbării.....	53
6.1. Nunta la casa mirilor – nunțile lumii vechi (1930-1960).....	54
6.1.1. Nunta tradițională.....	54
6.1.2. ”Fugiții” – cazuri de devianță.....	66
6.2. Nunta la Casa de cultură – în perioada comunismului (1960-1990).....	76
6.3. Nunta în oraș – nunțile contemporane (1990-2017).....	87
7. Compararea nunților din cele trei perioade cercetate.....	103
7.1. Schimbarea scenariilor.....	103
7.1.1. Înainte de nuntă.....	104
7.1.2. Evenimentele din ziua nunții.....	108
7.1.3. Evenimentele de după nuntă.....	120
7.1.4. Scenariile nunților în prisma ritului de trecere.....	121
7.2. Schimbarea spațiului nunții - importanța unor elemente specifice.....	124
7.3. Ziua și timpul nunții – temporalitatea în organizarea nunții.....	128
7.4. Importanța rolurilor în ritualul nunților din cele trei perioade.....	133
7.5. Technici corporale.....	144
7.6. Rolul instituțiilor în ritualul nunții.....	147
7.7. Obiecte și accesorii – simbolica acestora.....	148
7.7.1. Vestimentația.....	149
7.7.2. Obiectele ritului.....	156
7.7.3. Animale rituale și simbolica acestora.....	160
7.8. Gastronomiă nunții.....	165
7.9. Baza materială a nunții.....	171
7.10. Sexualitatea și nunta.....	179

7.11. Importanța sentimentelor în ritualul nunții.....	185
7.12. Text, fotografie, film.....	187
7.13. Interferențe culturale.....	194
7.13.1. Scurta prezentare a nunții tradiționale românești din sat.....	195
7.13.2. Asemănări și diferențe dintre rituri.....	197
7.13.3. Nunți interetnice.....	198
7.13.4. Perspectivele cercetării.....	201
8. Rezumat.....	204
9. Tezele cercetării.....	212
10. Bibliografie.....	217
11. Anexe (Baza de date).....	230
11.1. Tabelul datelor din registrele căsătoriilor religioase.....	230
11.2. Datele informatorilor.....	231
11.3. Cântece de rămas bun din repertoriul lui Hideg Anna.....	232
11.4. Orațiile de nuntă din caietul lui Lapohos István.....	233
11.5. Strigături de nuntă.....	283
11.6. Cântece de nuntă.....	283
11.7. Fotografii de nuntă.....	285
11.8. Textele interviurilor.....	315

Cuvinte cheie: rit de trecere, rituri de separare de distanțare și de agregare, obiceiuri nupțiale, perioada interbelică, perioada socialistă, colectivizare, nunta tradițională țărănească, nunta cotidiană, rit, sărbătoare, obiceiuri familiale, statut, structura riturilor, tradițe și modernizare, funcții rituale magice, procedee de modernizare, migrație internațională, individualism, modele globale, spațiu privat, spațiu public, legături familiale, sociale, vestimentație și obiecte rituale, deritualizare, desemantizare, laicizare, instituționalizare, gastronomia nunții, sistem de daruri, nunți interetnice, strigături, orații, cântece de nuntă

Rezumatul tezei

Nunta ca și obiect al cercetării etnografice este un subiect, o **temă** foarte actuală, deoarece putem vedea acele etape ale schimbării care s-au produs din trecut până în zilele noastre. Fizeșu-Gherlii este situat în județul Cluj, și aparține ca și regiune etnografică Câmpiei Ardealului. Primul capitol al lucrării se axează pe prezentarea lucrului în care s-a desfășurat culegerea datelor.

În teza mea de doctorat am analizat modernizarea nunții tradiționale din Fizeșu-Gherlii în perioada 1930-2017. Menționez, că despre riturile de trecere din Câmpia Ardealului au fost realizate și publicate foarte puține rezultate științifice, etnografice, antropologice până în zilele noastre. Pe baza unor cercetări de teren și arhivistice am studiat schimbările majore ale obiceiurilor nupțiale în trei perioade mai importante. Pentru că memoria bătrânilor cuprinde numai perioada de după 1930, prima etapă investigată începe în anul 1930, deci în perioada interbelică, și se termină în 1960, în preajma colectivizării forțate. A doua perioadă socialistă ține până la 1989. A treia etapă identificată începe cu 1990 și ține până în zilele noastre, deci până în 2017. În lucrarea mea am analizat în mod amănunțit conexiunile obiceiului de trecere al nunții cu evenimentele politice, sociale, economice și culturale dintre anii 1930-2017.

Culegerea datelor (capitolul 2) s-a desfășurat pe mai multe căi. Informațiile cele mai importante au fost culese prin metoda participativă la nunțile din sat, aflându-mă în situația de a fi în apropierea terenului studiat încă din copilărie. Pe baza acestor cunoștințe am încercat să cunosc obiceiul nunții în detaliu, cu mare atenție la ecle diferențe care s-au produs în ritualul nunții în perioadele cercetate. Cu acest scop am înregistrat mai multe interviuri cu ”bătrânii satului”, cu cei care mai cunosc nunta tradițională maghiară din Fizeșu-Gherlii. Pentru a vedea diferențele produse în timp, am realizat interviuri și cu generațiile mai tinere din sat. Pe lângă interviuri și participarea efectivă la nunțile organizate am considerat că este foarte importantă și cercetarea datelor din registrele de căsătorie păstrate în arhivele bisericești din sat, deoarece acestea conțin elemente informative foarte importante: vârsta, ocupația, locul de naștere a

mirelui și a miresei, respectiv ziua și anul nunții. Prin această cale am calculat câte căsătorii au avut loc pe an, la ce vârstă se omagiau căsătoriile, cât de dese erau căsătoriile mixte etc. Tot cu ajutorul acestor date din registre am putut compara nunta din anii 1930 cu nunțile contemporane. Fotografiile și filmele oferite de către informatori au adus informații valoroase lucrării. Cu ajutorul acestora am putut compara de exemplu vestimentația mirilor și anumite secvențe ale ritualurilor, obiectele folosite cu prilejul nunții etc.

Obiectivele cercetării (capitolul 3) au la bază în primul rând nuanțarea termenului rit de trecere, care provine de la Arnold van Gennep. În anul 1909 a prezentat pentru prima oară rolul riturilor de trecere, în structura cărora a identificat trei etape interioare mai importante: riturile de separare, de distanțare și de agregare. În lucrare prezint faptul, că această structură a fost modernizată după al doilea război mondial de sociologi și antropologi ca Victor Turner și Edmund Leach, care au accentuat, că rolul cel mai important al riturilor de trecere este adaptarea subiectelor în noul lor statut. Disertația redefinește terminologia de specialitate actuală: obicei, rit, sărbătoare, obiceiuri familiale, liminalitate, structură, structura riturilor, tradiție și modernizare, schimbări în structura și funcțiile riturilor.

Obiectivul principal al lucrării este de fapt prezentarea schimbărilor petrecute în ritualul nunții la maghiarii din Fizeșu-Gherlii. După definirea riturilor de trecere și identificarea noțiunilor științifice operative, legate de nuntă am analizat în mod accentuat modernizarea acestor obiceiuri, conexiunea lor cu schimbările economice, sociale, culturale majore actuale.

Mă bazez pe **bibliografia** maghiară de specialitate, dar lucrarea are deschidere și spre literatura română și internațională din acest domeniu. Al patrulea capitol al lucrării analizează acele direcții științifice, care din punctul de vedere al cercetării au fost valorificate. Mă raportez în mod critic la rezultatele folcloristului maghiar dr. Balázs Lajos, care a realizat o sinteză complexă despre nunțile din Sândominic, Ciuc, apoi a nouă monografie despre rolul dorinței (vágy) în desfășurarea nunții. În elaborarea disertației m-am bazat în primul rând pe rezultatele folcloriștilor finlandezi, care au analizat riturile de trecere într-un context social-cultural mai complex. Menționez, că am analizat în disertația mea în profunzime literatura de specialitate maghiară, română și europeană, legată de tema cercetată.

Metodele de cercetare sunt prezentate în capitolul următor al lucrării, respectiv capitolul 5. Lucrarea compară schimbarea elementelor ritualului nunții în cele trei perioade cercetate, cu amănunt spre noțiunile timpului, spațiului, rolurilor, a obiectelor, a animalelor simbolice, a vestimentației, a gastronomiei, a bazei materiale, a sexualității, a sentimentelor, a textelor, fotografiilor, filmelor și ale interferențelor culturale.

În capitolul 6 al lucrării urmează **prezentarea celor trei nunți**, nunta tradițională, nunta comunistă și nunta contemporană dintre anii. Prima perioadă analizată este dintre 1930-1960, când nu au fost încă distruse comunitățile sătești, când normele sociale, culturale a acestor comunități locale au influențat în mod major structura și elementele nunții. Apoi lucrarea prezintă caracteristicile nunții din perioada socialistă, când pământul deja nu reprezenta nici o valoare în viața cotidiană sau în constituirea statutului social al unei familii, persoane. În a treia perioadă postsocialistă migrația internațională în masă, mobilitatea în spațiu, schimbările majore petrecute în comunicarea cotidiană, articularea profundă a individualismului, modelele globale americane sau vest-europene au restructurat profund cultura și nunta tradițională din Fizeșu-Gherlii.

Capitolul 7 compară aceste trei nunți și este consacrat **analizei concrete** privind dinamica structurii nunții în cele trei perioade amintite. Aici prezint elementele rituale dinaintea nunții, în ziua ritualului și după nuntă propriu-zisă. Cele 13 subcapitole au ca temă acele elemente pe care le-am considerat importante în diferențierea celor trei perioade: scenariile, locul, timpul, rolurile, tehnicile corporale, instituțiile, obiectele, gastronomia, baza materială, sexualitatea, importanța sentimentelor, textele, fotografiile și filmele nunții, respectiv interferențele culturale.

În **rezumatul** lucrării, aflat în capitolul 8, pe baza propriilor cercetări am identificat schimbările majore produse, iar capitolul 9 conține **tezele cercetării**:

1. În prima perioadă toate evenimentele se desfășurau mai ales în spațiul privat, familial, numai ritualul religios se desfășura în biserica miresei. În a doua etapă ritualul se distanțează de spațiul privat, se desfășoară mai ales în căminul cultural, deci într-un spațiu public. În a treia etapă nunta are loc într-un restaurant sau sală de evenimente, public, dar cu circuit închis. Aceste schimbări reflectă de fapt individualizarea societății din Fizeșu-Gherlii.
2. În prima etapă nunta se desfășoară mai ales în zilele cotidiene, să nu perturbe slujba religioasă de duminică, mai ales în perioade mai puțin încărcate cu muncile agricole. În era socialistă este mutată în ziua de sâmbătă și duminică, când cei angajați în diferite întreprinderi au avut timp liber la dispoziție. În a treia perioadă se desfășoară mai ales în weekendul lung, indiferent de muncile agricole. Deci nunta treptat se distanțează de viața agricolă, comunitară din sat.
3. Rolurile rituale în prima perioadă erau bine codificate, se îmbinau organic cu legăturile familiale, sociale locale. În organizarea nunții mai ales părinții și nașii jucau un rol primordial. În a doua etapă tinerii, mirele și mireasa treptat joacă un rol

însemnat în organizarea evenimentului. În a treia perioadă comunitatea locală și părinții își pierd total rolul organizator. Aproape toate elementele sunt pregătite de specialiști, ca servicii plătite, din restaurante, organizatori de diferite evenimente, cameramani, fotografi, orchestre etc.

4. Lucrarea prezintă documentat ce schimbări sau petrecut în pregătirea corpului miresei și mirelui, schimbările majore survenite în rolul vestimentației și obiectelor rituale. Este o concluzie proprie, că de fapt tocmai acele elemente rituale pierd sensurile de bază, sau dispar total, care au avut în primele două perioade sensuri și funcții rituale, magice, spirituale. Deci se produce deritualizarea, desemnatizarea, laicizarea și instituționalizarea treptată a acestor evenimente.
5. Prezintă schimbările petrecute în gastronomia nunții. În prima perioadă alimentele de bază au fost produse, colectate din gospodăriile țărănești, pregătite în spațiul familial de rudele tinerilor. În era socialistă alimentele de bază parțial sunt cumpărate, procurate cu metode speciale din spațiul public. Iar în a treia etapă sunt puse pe masă bucate exotice, pregătite de specialiști din restaurante după modele vestice, americane.
6. În lucrare analizez și aspectele economice, financiare ale nunții. Prezintă, că între 1930-1960 darurile erau mai ales practice. Bani capătă importanță mai ales după pierderea holdelor. Iar în perioada postsocialistă din aceste sume însemnate sunt cumpărate case familiale impozante, sunt organizate deplasări în locuri, destinații exotice. Dar cu ajutorul acestor sume dăruite sunt constituite noi comunități rituale, bazate pe acest sistem de daruri în bani.
7. Este consacrată un subcapitol relațiilor, căsătoriilor și nunților interetnice. Demonstrez, că în acest sat căsătoriile mixte au fost restricționate de părinți, dar după 1989, după democratizarea vieții din regiune, după migrația internațională se liberalizează căsătoriile din regiune, iar nunțile sunt determinate mai ales de modele globale, cunoscute în străinătate, sau prin file și internet.

În concluzie prezintă, că pe plan teoretic modelul lui Arnold van Gennep nu este operant, valabil astăzi pentru analiza și interpretarea adecvată a nunților. Segmentele (separare, îndepărtare, agregare) sunt structurate deseori în altă ordine, unele elemente (mai ales magice) dispar, altele sunt inventate și implementate de tineri sau de specialiști. Nunta își pierde rapid încărcătura ei magico-religioasă-spirituală, este organizată după proiecte individuale și nu după modele colective.

După **lista lucrărilor bibliografice** din capitolul 10 în **anexe** (capitolul 11) găsim date cvantitative, constituite din cercetări arhivistice, din cărțile matrimoniale ale bisericii reformate din localitate. Apoi prezint lista nominală a partenerilor, cu care au fost realizate interviurile. Public și acele texte (cântece, orații, strigături) rituale pe care le-am cules din surse orale și scrise, cât și textele interviurilor realizate pe teren. Fotografiile aflate la sfârșitul lucrării au o valoare documentară însemnată, deoarece face referire la ele în mai multe puncte ale lucrării..

Bibliografie

Anghelescu Serban

1999 Agon. Tensiunea fundamentală a riturilor de trecere. Editura Ex Ponto. Constanța

Antal Imre

1983 Udvarlás és leánykérés Gyimesben. Népismereti Dolgozatok. Kriterion Kiadó. Bukarest. 141–150.

Anttonen Pertti J.

1992. The Rites of Passage Revisited. A New Look at van Gennep's Theory of the Ritual Process and Its Application in the Study of Finnish-Karelian Wedding Rituals. In: Temenos 28. 15–52.

Bahtyin Mihail

2002 Francois Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Osiris Kiadó. Budapest

Bakó Ferenc

1987 Palócföldi lakodalom. Gondolat Kiadó. Budapest.

Balatonyi Judith

2017 A gyimesi lakodalmak. Közös kultúra és különböző identitások? Balassi Kiadó. Budapest

Balázs Lajos

1994 Az én első tisztességes napom. Párválasztás és lakodalom Csíkszentdomokoson. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest.

1994 A lakodalmi fenyő erotikus szimbolikája. In: Keszeg Vilmos – Zakariás Erzsébet (szerk.): Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 2. Kolozsvár. KJNT. 81–86.

2001 Két szál pünkösdi rózsa kihajlott az útra. Erotika a székelyföldi lakodalomban. In: Györgyi Erzsébet (szerk.): Lakodalmi szokások. Plánétás Kiadó. Budapest.. 129–135.

2003 Az erotika a lakodalom eszmeiségében. Művelődés LVI. 12. 27–29.

2006 A vágy rítusai – Rítusstratégiák. Scientia Kiadó. Kolozsvár.

2012a A lakodalmi perecről másképpen, avagy a menyasszony nemi identitásának cseréje/váltása Csíkszentdomokoson. In: Erdélyi Múzeum 74. kötet. 4. füzet. Kolozsvár. 101–117.

2012 Rituális szimbólumok a székely–magyar jelképkultúra világából. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda.

Balázs Lajos – Bíró Zoltán – Bodó Julianna – Gagy József – Túros Endre

1987 A lehető legszebb ruhában. (Szempontok a paraszti öltözködési kultúra változásának vizsgálatához.) In: Bíró Zoltán – Gagy József – Péntek János (szerk.): Néphagyományok új környezetben. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest. 211–228.

Barabás László

2000 Aranycsitkók, maszkurák, királynék. Erdélyi magyar dramatikus népszokások. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

2000b Eklézsiakövetés a székely „protestáns szentföldön”. In: uő: Kapun belül, kapun kívül. Népismereti írások. Impress Kiadó. Marosvásárhely. 16–36.

Bartha Elek

1983 A lakodalom és a ház kultikus összefüggései. In: Novák László – Ujvári Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklor és Etnográfia 9. Debrecen. 381–388.

Bárth Dániel

2005 Esküvő, keresztelő, avatás. Egyház és népi kultúra a kora újkori Magyarországon. Szövegek és elemzések. 1. MTA–ELTE Folklor Szövegelemzési Kutatócsoport. Budapest.

Benda Gyula

1991 A polgárosodás fogalmának történeti értelmezhetősége. Századvég Kiadó. 2-3. Budapest. 169–176.

Békési Tímea – Varga Sándor

2008 Kiáltott rigmusok és használatuk Visában. In: Folkszemle. Június http://folkradio.hu/folkszemle/varga_tancszok/index.php – letöltés ideje: 2017.05.02

Blos-Jáni Melinda

2012 Narratíva és reprezentáció a privát filmekben. Antropológiai vizsgálat. Doktori disszertáció. Kolozsvár.

Bodó Julianna

1987 Jelképeink szerepváltása. In: Bíró Zoltán – Gagy József – Péntek János (szerk.): Néphagyományok új környezetben. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest. 49–62.

1998a A magánszféra ünnepe a szocializmus korszakában. In: Uő. (szerk.): Fényes tegnapunk. Tanulmányok a szocializmus korszakáról. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda. 211–221.

1998b Átjárás technikák a szocializmusban a társadalom privát és hivatalos szférája között. In: Uő. (szerk.): Fényes tegnapunk. Tanulmányok a szocializmus korszakáról. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda. 31–80.

Bodó Julianna (szerk.)

1998 Fényes tegnappunk. Tanulmányok a szocializmus korszakáról. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda.

Bourdieu Pierre

2002 A gyakorlati észjárás. A társadalmi cselekvés elméletéről. Napvilág Kiadó. Budapest.

Colta Elena Rodica, dr.

2009 Funcția de vőfély – Modă, tradiție și marcă identitară maghiară. In: Elena Rodica Colta (red.): Integrare, autonomie, dialog intercultural. Lucrările Simpozionului Internațional de Antropologie culturală din 21-23 mai 2008. Complexul Muzeal Arad. Colecția minorități. 10. Arad. 284–295.

2015 De la naștere la moarte. Rituri domestice și alte comportamente rituale contextualizate din județul Arad. Editura Etnologică. București.

<https://www.ccja.ro/wp-content/uploads/2016/04/De-la-nastere-la-moarte.pdf> – letöltés ideje: 2017.04.25.

Cuceu Ion – Seuleanu Ion

2005 Ritualurile de nuntă în Transilvania. Introducere. In: Cuceu Ion – Cuceu Maria – Lisovschi Anamaria – Seuleanu Ion (ed.): I. Cântecurile rituale de nuntă din Bihor. Editura Fundației pentru Studii Europene. Cluj-Napoca. I–XXXII.

Czinegéné Károly Anna

1984 Dramatikus játékok a csíkmenasági lakodalomban. Néprajzi Dolgozatok. József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara. Szeged.

Csata Zsombor – Kiss Dénes – Kiss Tamás – Sólyom Andrea

2001 Vallás és modernizáció a Mezőségben. WEB. Szociológiai folyóirat. A Max Weber Szociológiai Szakkollégium Lapja 8–9. 34–65.

http://web.adatbank.transindex.ro/pdfdok/web8-9_05_Csata_etal.pdf – letöltés ideje 2013.06.24.

Csáky Károly

1993 „Jaj pártám, jaj pártám...” Párválasztási, lakodalmi szokások és hiedelmek az Ipoly menti palócoknál. Nap Kiadó. Dunaszerdahely.

Csonka-Takács Eszter

2006 A születési rítusok és hiedelmek szerepe a közösség kapcsolatrendszerében Gyimesközéplokon. Doktori disszertáció.

<http://doktori.btk.elte.hu/folk/csonkatakacs/diss.pdf> - letöltés ideje 2016.08.02

Durand Gilbert

1977 Structurile antropologice ale imaginarului. Editura Univers. București.

Eperjessy Ernő

2000 Lakodalmi rítusok és dramatikus játékok egy vegyes etnikumú régióban. Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből. 3. Szerk. Jung Horti Judit. Budapest. 11–70.

Faragó József

1947 Betlehemezők és kántálók Pusztakamaráson. *Erdélyi Néprajzi Tanulmányok* 8. Kolozsvár.

Fejős Zoltán

1979 Az átmeneti rítusok. Arnold van Gennep elméletének vázlatja. In: *Ethnographia* XC. 3. 406–414.

2000 Az idő – képzetek, rítusok, tárgyak. In: Fejős Zoltán (szerk.): *A megfoghatatlan idő*. Tabula Könyvek. Budapest. 7–24.

Fekete Zsuzsa – Kónya Hanna – Ribas Orellana Cristina – Szűcs Norbert – Tamás

Ervin – Eranus Eliza

2005 Társadalmi rétegződés Ördöngösfüzesen – az elvégzett kutatást nem publikálták, így a Corvinus Egyetem honlapján érhetőek el a kutatás adatai: <http://web.uni-corvinus.hu/antropologia/ordongos/> – letöltés ideje 2017.05.05

Fél Edit – Hofer Tamás

1969 A kalotaszegi kelengye. Kísérlet a tárgyi világ rendjének feltárására. *Néprajzi Értesítő* LI. 15–36.

Firth, Raymond

1983 A szimbólum jelentése. In: Hoppál Mihály – Niedermüller Péter (szerk.): *Jelképek – kommunikáció – társadalmi gyakorlat*. Válogatott tanulmányok a szimbolikus antropológia köréből. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Budapest. 187–197.

Földesné Györgyi Erzsébet

1983 Házasságkötés és lakodalom. In: Novák László – Újváry Zoltán (szerk.): *Lakodalom*. Debrecen. 467–472.

Gadamer, Hans Georg

2003 A játék, mint az ontológiai explikáció vezérfonala. In: Uő: *Igazság és módszer*. Egy filozófiai hermeneutika vázlatja. Második javított kiadás. Osiris Kiadó. Budapest. 133–164.

Gagy József

1990 Mi a hagyomány? Művelődés XXXIX. 10.17.

2009 Fejezetek Románia huszadik századi társadalomtörténetéhez. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

Gennep, van Arnold

1996 Riturile de trecere. Editura Polirom. Iași.

Gergely Zoltán

2016 Mezőségi kántáló énekek. Hagyományok Háza. Budapest.

Gherman, Traian

1979 Sărbătoarea boului ferecat. Marisia IX. 599–618.

Gilyén Nándor

2005 Az erdélyi Mezőség népi építésze. Terc Kft. Budapest.

Gráfik Imre

2000 A késleltetés. Kísérlet a lakodalom időstruktúrájának értelmezésére. In: Fejős Zoltán (szerk.): A megfoghatatlan idő. Tabula könyvek 2. Budapest. 283–298.

2003 Képek a széki lakodalomból. Házassági szokások az erdélyi Mezőségben. In: Györgyi Erzsébet (szerk.): Lakodalmi szokások. Mátkaság, menyegző. Jelenlévő múlt. A Mezőgazda Kiadó és a Planétás Kiadó közös kiadása. Budapest, 41–48.

Gráfik Imre – Turbéky Dénes

2000 Széki lakodalom. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

Gráfik Imre – Turbéky Dénes – Széki Soós János

2014 Széki lakodalom. (Bővített kiadás Szék honismereti bibliográfiájával és CD ROM-melléklettel). Hagyományok Háza. Budapest.

Granovetter Mark

1995 A gyenge kötések ereje. In: Angelusz Róbert – Tardos Róbert (szerk.): Társadalmak rejtett hálózata. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest. 371–340.

Györgyi Erzsébet

1962 Házasságkötés és szokáskör a bukovinai székelyeknél. In: Néprajzi Közlemények. 3–91.

Györgyi Erzsébet (szerk.)

2001 Lakodalmi szokások, mátkaság, menyegző. Planétás Kiadó. Budapest.

Halmos Béla

2000 Tizenkét széki csárdás. Egy tánczenei folyamat vizsgálata. In: Felföldi László – Virágvölgyi Márta (szerk.): A széki hangszeres népzene. Planétás Kiadó. Budapest. 274–351.

Heller Ágnes

1996 A szégyen hatalma. Osiris Kiadó. Budapest.

Heltai Gyöngyi

1997 A szokások és a test az európai etnológia perspektívájában. MTA Politikai Tudományok Intézete. Etnoregionális Kutatóközpont. Budapest.

Horsa István – Hanusz Zoltán (szerk.)

2015 Annus néni daloskönyve. Az ördögösfüzesi Hideg Anna élete és dalai. Őseink Nyomában Közhasznú Alapítvány. Komárom.

Hofer Tamás

1983 A „tárgyak elméletéhez”. Felszerelések és tárgygyűttesek néprajzi elemzése.
In: Népi Kultúra – Népi Társadalom XIII. Budapest. 39–64.

Honko, Lauri

1997 A rítusok osztályozásához. In: Barna Gábor (szerk.): Folklorisztikai olvasmányok I. Szeged. 31–44.

Hoppál Mihály (szerk.)

2003 *Ezen vőfi Könyv a Karsai Mihályé. Vőfélykönyv Székről.* L'Harmattan Könyvkiadó. Budapest.

István Lajos

2009 A korondi lakodalom. Hazanéző Könyvek Sorozat. Firtos Művelődési Egylet. Korond.

Kádár József

1900 Szolnok-Doboka vármegye monographiája III.: A vármegye községeinek részletes története (Deés–Gyurkapataka). Közrem. Tagányi Károly, Réthy László. Deés [!Dés]: Szolnok-Doboka vármegye közönsége.

Kallós Zoltán

2010 Tánchagyományok egy mezőségi faluban. In: Folkszemle jún.

Keszeg Vilmos

1991 A folklór határán. Kriterion Kiadó. Bukarest.

1994 Régi karácsonyok. Kelet–Nyugat. V.12. 24–31.

2003 A „mai nap” mint rítus és mítosz. In: Tabula 6 (2).187-215.

2004 Aranyosszék népköltészete I–II. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

2006 Mezőségi hiedelmek. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

2007 A zöldág-állítás egy funkciója: belépni az emlékezetbe. In Pócs Éva (szerk.): Maszk, átváltozás, beavatás. Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben. (Tanulmányok a transzcendensről V.) Balassi Kiadó. Budapest. 153–188.

2008 Egyének és rítusok: az átmeneti rítusok új értelmezése. Balázs Lajos: A vágy rítusai – rítusstratégiák A születés, házasság, halál szokásvilágának lelki hátteréről. Kolozsvár, Scientia Kiadó. 2006. In: Erdélyi Múzeum 1–2. 129–132.

2010 Erdélyi Mezőség. Szócikk. In: Romániai Magyar Lexikon. <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=52> – letöltés ideje 2017.05.15.

Keszeg Vilmos – Szabó Zsolt (szerk.)

2010 Mezőség. Történelem, örökség, társadalom. Művelődés.

Konsza Samu

1957 Háromszéki magyar népköltészet. Lakodalmi költészet. Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó. Marosvásárhely. 417–437.

Kós Károly, dr.

1979 Munka, életmód és hagyomány egy rítuselem változása tükrében. In: Uő: Eszköz, munka, néphagyomány. Kriterion Kiadó. Bukarest. 472–486.

2000 A Mezőség néprajza II. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

Kósa László

1990 Paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon (1880–1920). Néprajzi Tanszék. Debrecen.

Kotics József

2001 Mások tekintetében. Miskolci Egyetem. A Kulturális és Vizuális Antropológia Tanszék könyvei 4. Miskolc.

Kovács Sándor

1999 A házassághoz kapcsolódó szokások a Sárközben. A Wosinszky Mór Múzeum Évkönyve XXI. Szekszárd. 365–412.

Kövesdi Kiss Ferenc

1995 Még szólnak a harangok! Magyar Református Presbiteri Szövetség. Budapest.

1997 Riadóra szól a harang! Kőbányaiak Kőbányáért Egyesület. Budapest.

2006 Riadóra szól a harang! (2. bővített kiadás) Kráter Műhely Egyesület. Magyarország.

Kürti László

2003 Szexualitás és csujjogtatás Kalotaszegen. In: Szikszai Mária (szerk.): Játék és kultúra. Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 11. Kolozsvár. 216–273.

2012 Idő, terep és leírás. In: György V. Imola – Keszeg Vilmos – Tekei Erika (szerk.): A néprajztudomány története. Intézmények, kutatók, kutatások. Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 20. Kolozsvár. 299–328.

S. Laczkovits Emőke

1982 Egy hagyományos kézfogó és lakodalom változása Kalotaszentkirályon. In: Balassa Iván – Ujváry Zoltán (szerk.): Néprajzi Tanulmányok. Debrecen. 689–723.

Lajtha László

1954a Szépkenyerűszentmártoni gyűjtés. Népzenei monográfiák 1. Zeneműkiadó. Budapest.

1954b Széki gyűjtés. Népzenei monográfiák 2. Zeneműkiadó. Budapest.

Lapohos András

2006 Zúgó harangok üzenete. Templomok és fogyó gyülekezetek. Grafycolor Kiadó. Kolozsvár.

László Márton

2009 A kollektivizálás menetrendje és modelljei a Székelyföldön. In: Korall 36. 56–85.

Leach, Edmund

2000 Két tanulmány az idő szimbolikus ábrázolásához. In: Fejős Zsoltán (szerk.): Idő és antropológia. Fordítások gyűjteménye. Osiris Kiadó. Budapest. 85–112.

Lönnqvist Bo

1980 Az öltözködés szimbolikus értéke. In: Folcloristica. 1980. 4–5. 263–284.

Martin György

1995 Magyar tánc típusok és táncdialektusok. Plánétás Kiadó. Budapest.

Mauss Marcel

2000 Szociológia és antropológia. Osiris Kiadó. Budapest.

Molnár Ágnes – Barna Gábor

1983 Az Ung-vidéki lakodalom jellemzőiről. In: Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklor és etnográfia. 9. Debrecen. 119–153.

Nagy Ilona

2005 Körösfői lakodalom – anno 1980. In: Bárh Dániel (szerk.): Ünneplő. Írások Verebélyi Kincső születésnapjára. ELTE BTK Folklore Tanszék. Budapest. 97–106.

Nagy Janka Teodóra

2001 A nőrablástól a házasságkötésig. In: Györgyi Erzsébet (szerk.): Lakodalmi szokások. Mátkaság, menyegző. Plánétás Kiadó. Budapest. 49–53.

Nagy Olga

1989 A törvény szorításában. Paraszti értékrend és magatartásformák. Gondolat Kiadó. Budapest.

Nagy Veronika

2011 Egy lakodalmi és farsangi népszokás funkcionális elemzése
<https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/118548/ertekezes-t.pdf?sequence=28&isAllowed=y> – letöltés ideje: 2017.05.07

Németh Imre

1971 Néprajzi és szociológiai módszerek a szokáskutatásban. In: Ortutay Gyula (szerk.): Népi kultúra – Népi társadalom. A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportjának Évkönyve. V–VI. Akadémiai Kiadó. Budapest. 13–24.

Niedermüller Péter

1981 A szokáskutatás szemiotikai aspektusai. In: Hoppál Mihály (szerk.): Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 9. Budapest.

1983 Az akció mítosza. Szempontok az átmenet rítusainak szemiotikai értelmezéséhez. In: Novák László – Újváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Debrecen. 409–417.

Novák László – Újváry Zoltán (szerk.)

1983 Lakodalom. Folklor és etnográfia. 9. Debrecen.

Ortutay Gyula et alii (szerk.)

1982 Magyar Néprajzi Lexikon. Hagyomány címszó – 393., Szokás címszó – 69–71., Rítus címszó – 356–357., Hérész címszó – 526–527. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Pál József – Újvári Edit

2001 Szimbólumtár. Jelképek, motívumok, témák az egyetemes és a magyar kultúrából. Balassi Kiadó. Budapest

Juha Pentikäinen

1979 The Symbolism of Liminality. In: Harald Biezais (ed.): Religious Symbols and their Functions. Stockholm. Almqvist and Wiksell. 154–166.

Poenar Rus Éva

2007 Magyarborzási népszokások stratégiái. Művelődés, június, LX. Évfolyam, <http://www.muvelodes.ro/index.php/Cikk?id=413>

Popescu Ion Apostol

1979 Orații de nuntă. Editura Minerva. București.

Pozsony Ferenc

1998 Szól a kakas már. Szász hatás az erdélyi magyar jeles napi szokásokban. Proprint Kiadó. Csíkszereda.

2006 Erdélyi népszokások. Egyetemi jegyzet. KJNT–BBTE Magyar Néprajz És Antropológia Tanszék. Kolozsvár.

Seuleanu Ion

2007 Tradiție și inovație în cultura populară. In: Cuceu Ion (szerk.): Alternative antropologice și etnologice în cercetarea culturilor. Editura Fundației pentru Studii Europene. Cluj-Napoca. 63–66.

Seres András

1984 Barcasági magyar népköltészet és népszokások. Sajtó alá rendezte Keszeg Vilmos. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest.

Shils Edward

1987 A hagyomány. Bevezetés. In: Hofer Tamás – Niedermüller Péter (szerk.): Hagyomány és hagyományalkotás. Tanulmánygyűjtemény. MTA Néprajzi Kutatóssoportja. 15–66. Budapest.

Suiogan Delia

2006 Simbolica riturilor de trecere. Editura Paideia. București.

Szabó Annamária

2004 A bátonyi ökörhordozás. Egy mezőségi népszokás archetipikus jelképei. In: Tánczos Vilmos (szerk.): Képek a folklórbán. Tanulmányok az archeotipikus szimbolizáció köréből. Kriza János Néprajzi Társaság. Kolozsvár. 107–118.

Szalma Anna-Mária

2013 A fénykép a mindennapi életben. Vizuális antropológiai közelítések privát fényképkorpuszokhoz. Doktori disszertáció. Kolozsvár.

Székely Melinda

2005 Élő tárgy – halott tárgy. In: Keszeg Vilmos – Tötszegi Tekla (szerk.): Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 13. Kolozsvár 2005. 200–236.

Sztrinkó István

1983 A lakodalom és a ház funkcionális összefüggései. In: Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklór és Etnográfia 9. Debrecen. 373–380.

Tánczos Vilmos

2006 Foklór-szimbólumok. Néprajzi Egyetemi Jegyzetek. 2. KJNT–BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék. Kolozsvár.

Tárkány Szűcs Ernő

2003 Magyar jogi népszokások. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Tengelyi László

1998 A vágy filozófiai felfedezése.

<http://www.c3.hu/scripta/thalassa/98/0203/01teng.htm> – letöltés ideje 2017.06.13.

Tönnies Ferdinand

1983 Közösség és társadalom. Gondolat Kiadó. Budapest.

Tötszegi Tekla

2009 A mérai viselet változása a 20. században. A mérai magyar női viselet és kontextusai. Mentor Kiadó. Marosvásárhely.

2016 Role, fonctions et impact de l'image filmée dans le cadre du rituel de mariage contemporain. In: Fournier Laurent Sébastien – Keszeg Vilmos – Tötszegi Tekla (szerk.): Les langages de la communication rituelle en Europe. Kriza János Néprajzi Társaság. Kolozsvár. 111–118.

Turner Victor

1983 Szimbólumtanulmányok. In: Hoppál Mihály – Niedermüller Péter (szerk.): Jelképek, kommunikáció, társadalmi gyakorlat. Válogatott tanulmányok a szimbolikus antropológia köréből. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Budapest. 173–186.

2002 A rituális folyamat. Struktúra és antistruktúra. A Rochesteri Egyetemen (Rochester, New York) 1966-ban tartott Lewis Henry Morgan-előadások. Osiris Kiadó. Budapest.

Ujváry Zoltán

1980 Népszokás és népköltészet. Válogatott tanulmányok. Debrecen.

Varga E. Árpád

2010 Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1950-2002 között. <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm> – letöltés ideje: 2017.05.15

Vasas Samu – Salamon Anikó

1986 Kalotaszegi ünnepek. Gondolat Könyvkiadó. Budapest.

Vasile, Monica

2010 Food and Ritual in upland Communities – Apuseni Mountains. (kézirat) [https://www.academia.edu/1692193/Food_and_ritual_in_upland_communities_-_](https://www.academia.edu/1692193/Food_and_ritual_in_upland_communities_-_Apuseni_Mountains)

[_Apuseni Mountains](https://www.academia.edu/1692193/Food_and_ritual_in_upland_communities_-_Apuseni_Mountains) – letöltés dátuma: 2017. 02.17

2015 The Trader's wedding. Ritual Inflation and Money Gifts in Transilvania. In: Stephen Gudeman and Chris Hann (ed.): Economy and Ritual. Studies of Postsocialist Transformations. Berghahn Books. New York. Oxford. 137–166. – https://www.berghahnbooks.com/downloads/intros/GudemanRitual_intro.pdf – letöltés ideje: 2017.02.17

Vargyas Gábor

2007 Arnold van Gennep és az *Átmeneti rítusok*. Előszó. Arnold van Gennep: Átmeneti rítusok. Kultúrák keresztútján. 9. MTA Néprajzi Kutatóintézete. PTE Néprajz–Kulturális antropológia Tanszék. L'Harmattan Könyvkiadó. Budapest. 8–31.

Virágölgyi Márta – Felföldi László (szerk.)

2009 A széki hangszeres népzene. Plánétás Kiadó. Budapest.

Verebélyi Kincső

1998 Szokás. In: Voigt Vilmos (szerk.): A magyar folklór. Osiris Kiadó. Budapest. 400–439.

2004 Ünnepek. In: Pócs Éva (szerk.): Rítus és ünnep az ezredfordulón. Tudományos konferencia Marcaliban 2002. május 13–15. L' Harmattan – Marcali Városi Helytörténeti Múzeum. Budapest.

2005a Szokásvilág. Studia Folkloristica et Ethnographica 46. Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke. Debrecen.

2005b Minden napok, jeles napok. Hétköznapok és ünnepek a népszokások tükrében. Timp Kiadó. Budapest.

2009 Átmenetek – rítusok. In: Lajos Katalin – Tapodi Zsuzsanna Mónika (szerk.): A hagyomány burkai. Tanulmányok Balázs Lajos 70. születésnapjára. Kriza Könyvek 33. Kolozsvár. 77–92.

Voigt Vilmos

1983 Az érzelmek és a fájdalom eltávolítása. Menyasszonysíratók. In: Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklor és Etnográfia 9. Debrecen. 397–408.

2002 Az idő szerepe a magyar folklórban. In: Árvay Judit – Gyarmati János (szerk.): Közelítések az időhöz. Tanulmányok. Tabula Könyvek 3. Néprajzi Múzeum. Budapest. 119–133.

2004 A vallási élmény története. Timp Kiadó. Budapest.

2007 A hagyomány modern fogalma. A tanulmány a Közművelődési Nyári Egyetemen, 2007-ben elhangzott előadás szövegének lejegyzett változata. Lásd: <http://knye.shp.hu/hpc/web.php?a=knye&o=qNOfb2p3pi> – letöltés ideje: 2017.02.15.

Zsigmond József – Palkó Attila

1996 Lakodalmi szokások. In: Uők: Magyaró néphagyományából. Mentor Kiadó. Marosvásárhely. 141–186.